

Johannes Brahms

Ein deutsches Requiem

PROGRAM

Johannes Brahms

Ein deutsches Requiem

SØNDAG DEN 19. MARTS 2017 kl. 17:00 I HELLIGAANDSKIRKEN

SØNDAG DEN 2. APRIL 2017 kl. 16:00 I SLANGERUP KIRKE

Dirigent: Nenia Zenana

Akademisk Orkester og Kor

Sopran: Marianne G. Nielsen

Baryton: Jens Søndergaard

Koncertmester: Agnete Würgler Villadsen

Pianist ved koncerten i Slangstrup Kirke: Vagn Sørensen

Repetitør under indstuderingen: Vagn Sørensen

Varighed: Ca 1 time

TRØST

Brahms' requiem begynder med ordene "salige er de, som sørger, for de skal blive trøstet". En smuk og stærk fortælling om "dem", der skal trøstes, når de har mistet nogen. Men undervejs tager handlingen en uventet drejning, når "de" ændres til "mig", og det pludselig bliver personligt med ordene "hvem skal trøste mig?". Heldigvis åbner et personligt spørgsmål mulighed for et personligt svar – og det kommer!

Værket åbner helt stille med de dybeste strygere og korets trøstende ord til de sørgende. Brahms vælger at sætte sorgen i perspektiv med billedet fra Salmernes bog om, at man kan gå fuld af sorg og mismod på de mørke marker og lægge små, undseelige korn i jorden, men gråd kan blive til grøde, sorg kan vendes til glæde, og høsten kan blive båret hjem under jubel. I anden sats får billedet en anden vinkel, hvor Brahms vælger teksten om, at mennesket og livet er flygtigt – noget, der visner. Det understreges med musik, der mest minder om en alvorstung begravelsesmarch, der både kan spilles tyst hviskende og voldsomt som en dødens le. Men musikken vender, og ordene beder os om at vente tålmodigt ligesom landmanden på, at der kommer en ny høst. En ny glæde.

De alvorlige toner har prikket hul på noget, og i tredje sats er det, som om ordene om, at mennesket visner, pludselig har fået os til at standse op og se, at mennesket også er mig. Jeg skal dø! Det er mit liv, der er som et vindpust, en skygge, formålsløst. Brahms griber igen fat i de årtusindgamle salmer og de universelt angstfyldte og desperate ord "Herre, hvem skal da trøste mig?" - men han viser også det, der måske er værkets vendepunkt i mørket, i sorgen, i alle blindgyderne: "Herre, jeg håber på dig!" Satsen slutter med fortrøstningen over at være i Guds hånd, hvor ingen kval er, og Brahms viser trygheden og ankeret i stormen ved at lade de dybe instrumenter holde et orgelpunkt - den samme dybe tone – mens koret og resten af orkesteret flyver rundt henover i et hav af akkorder og modulationer, inden de til sidst møder den dybe tones akkord. Fjerde sats fortsætter med den smukkeste beskrivelse af det sted – Guds boliger – hvor der kun er godt, og sjælen synger "jeg tørster og længes efter den levende Gud".

Da kommer svaret. Så himmelsk skrevet og beskrevet, at al ufred lægges til ro. Gud selv svarer fra himlen "I har nu kun bedrøvelse, men jeg skal se jer igen, og så skal jeres hjerter fryde sig". Satsen er langsom, og der er masser af tid til at mærke, hvad trøst er: At det er, når mennesker, der er kede af det og har det svært, får hjælp og omsorg. At når vi bliver trøstet, er det, som om nogen passer på os – jeg kan give slip et øjeblik, fordi der nogen andre, der har mig. Brahms vælger det smukke billede om en mor, der trøster sit barn. Uden ord. Uden store armbevægelser. At jeg bliver set på med kærlige øjne, der ved, hvad jeg har brug for, og at jeg bliver taget ind og får plads til at lade min sorg fylde, til den er færdig – så der kun er enkelhed og fred tilbage.

Således trøstet går jeg videre og har modet til at se døden i øjnene som den rædselsfulde kraft, der har taget og ødelagt så meget, men som nu har tabt. Musikken er voldsom og dramatisk, når Brahms veksler mellem på den ene side vrede og had så stort, at tårerne står i øjnene, og på den anden side sejr, befrielse og glæden over, at vi forvandles og nyskabes. Sidste sats starter i en monumental lovprisning og slutter med salig og tyst fred, og vi bliver sendt videre med trøst i hjertet. Både til dage, hvor det er nemt at trøste og blive trøstet, og til dage, hvor det ikke er så nemt, og hvor trøst bare er at se og blive set og ordløst blive holdt om. Som barnet i sin mors arme.

MARIANNE G. NIELSEN, SOPRAN

Marianne G. Nielsen er uddannet fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium hos professor Kirsten Buhl Møller og har videreuddannet sig hos Bodil Øland. Derudover har hun studeret italiensk og fransk barokinterpretation hos Jill Feldman i Paris.

Hun fik sin operadebut i Jerusalem, hvor hun sang Amor i Glucks *Orfeo*. Marianne G. Nielsen har indspillet Hildegard von Bingens *Ordo Virtutum* med Sequentia Köln og har optrådt med dem i Royal Albert Hall i London og andre kendte koncertsteder, bl.a. Lincoln Center i New York og St. Pauls Cathedral i Melbourne. Marianne G. Nielsen har flere gange optrådt i Kina og har to gange turneret i Argentina, hvor hun bl.a. optrådte i den berømte Gyldne Sal i Teatro Colón i Buenos Aires.

Marianne G. Nielsen har i øvrigt medvirket ved koncerter og indspilninger med førende skandinaviske ensembler for tidlig musik, herunder Concerto Copenhagen, Capella Hafniensis, Con Strumenti, Musica Ficta og Wasa Barock og Øresunds Barokorkester.

Marianne G. Nielsen har været solist med Akademisk Kor i Bachs *Magnificat*, Vivaldis *Gloria*, Hildegard von Bingen, Mendelssohns *Elias*, Bachs *Johannespassion*, Monteverdis *Maria-Vesper*, Mozarts *Messe i c-mol* og fem gange i Händels *Messias*, sidst i 2010.

JENS SØNDERGAARD, BARYTON

Jens Søndergaard har studeret ved Operaakademiet i København og debuterede i 2005 fra solistklassen på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Han har været fast tilknyttet Das Deutsche Nationaltheater Weimar og har siden 2007 arbejdet freelance. Han har medvirket i en lang række operaforestillinger ved bl.a. Oper Halle, Den Jyske Opera, Operaen i Midten, Århus Sommeropera, Undergrunden, Den Fynske Opera, Det Kongelige Teater og Den Ny Opera i Esbjerg. I 2014 medvirkede Jens Søndergaard i den nyskrevne kammeropera *Babel af Rohloff* sammen med Athelas Sinfonietta på Hofteatret, og i begyndelsen af 2015 turnerede han med Den Jyske Opera i rollen som Guglielmo i Mozarts *Così fan tutte*. Derudover har han medvirket som solist ved adskillige koncerter i ind- og udland. Blandt andet koncert med Eric Ericsson: *Brahms Ein Deutsches Requiem*, Camerata: *Händels Messias*, Bachs *H-mol messe*, samt med flere af landsdelsorkestrene og ensemblerne. I 2014 modtog Søndergaard Aalborg Operapris.

NENIA ZENANA, DIRIGENT

Foto: jacobchristian.dk

Nenia Zenana er uddannet på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium i direktion og hørelære. Hun er studielektor ved Musik-videnskab på Københavns Universitet, hvor hun underviser i hørelære og klaver og dirigerer instituttets kor Store MUKO. Nenia er derudover uddannet kropsterapeut ved body-sds og har sit virke ved BodyRestart som behandler.

Nenia Zenana spænder genre-mæssigt bredt og er kendt for at trives i krydsfeltet imellem teater og oratorier. Siden 1994 har hun virket som dirigent, korleder eller vokalcoach på adskillige musikteaterforestillinger bl.a. i forbindelse med Det Kongelige Teaters forestillinger i Dyrehaven og flere af Sebastians musical-forestillinger med Mastodonterne. Nenia Zenana var chefdirigent for DR PigeKoret i 2012-2013. Med Akademisk Orkester og Kor har hun siden 2000 dirigeret talrige requier, messer og passioner. De to verdener blev forenet på smukkeste vis, da Nenia Zenana i samarbejde med instruktør Mette Ovesen skabte Danmarks første sceniske Messias i Den Grå Hal i foråret 2012; en teaterkoncert, der nyfortolkede Händels klassiske værk med moderne dansere og gymnaster, og hvor orkestret var suppleret med rockmusikere.

Nenia Zenana modtog i 2010 Kapelmester Grethe Kolbes Mindelegat og har tidligere modtaget Kapelmesterforeningens Arne Hammelboe-legat.

JOHANNES BRAHMS

Johannes Brahms (1833-1897) blev født i Hamburg. Allerede som dreng viste hans musikalske begavelse sig, og han bidrog til sin families underhold ved at spille klaver, dirigere kor og skrive musikarrangementer. Johannes Brahms store forbillede og mentor var Robert Schumann. Han døde i 1856, hvor Brahms skrev noget af musikken til sit senere requiem. Ni år senere døde Johannes Brahms' mor, hvilket fik ham til at genoptage arbejdet med requiet. Værket blev afsluttet i 1866 efter 14 års arbejde.

Johannes Brahms var protestant og meget bibelstærk, og han udvalgte teksterne til værket med stor nøjagtighed og poetisk fornemmelse. Sproget var tysk og understregede, at musikken var i øjenhøjde med lytteren, og det kom derfor til at hedde Ein deutsches Requiem. Værket var i høj grad skrevet til de efterladte, i stedet for at gå i forbøn for de døde som i det traditionelle requiem.

Uropførelsen fandt sted langfredag den 10. april 1868 i domkirken i Bremen. Ved denne opførelse var der belevet indføjet en arie fra Matthæuspasjonen samt to arier og to kor fra Messias, idet man ikke mente, man kunne opføre et requiem på en langfredag uden at nævne Kristus. Desuden mente dirigenten, at koret havde brug for en pause. Belært af dette indføjede Brahms den femte sats i sommeren 1868

Arbejdet med Brahms Requiem

Når dirigent Nenja Zenana arbejder med et værk, bliver det en del af hendes hverdag, så det responderer på de tanker og mennesker, hun møder. Læs med her, hvor hun fortæller om, hvordan hun har arbejdet med Brahms Requiem.

Jeg kigger på teksten og på, hvem der har hvilke roller hvornår. Jeg går med indholdet i tanken og hjertet og kontekster den til den verden, jeg møder. Derudover arbejder jeg med oversættelsen og afsenderen i de forskellige dele. Der er også meget at hente ved at se på den helt konkrete information, der ligger i instrumentationen, både når det gælder instrumenter og stemmer og ved at kigge på skift i tonearter, tempi, styrkegrader, tonalitet og forsøge at finde en årsag. Jeg prøver at se på elementer i de enkelte satser og afsnit og finde en vinkel, hvor de ligesom lægger sig på linie og danner en rød tråd, som bliver kernen i koncerten for både medvirkende og tilhørere.

I arbejdet med Brahms Requiem har det f.eks. været en øjenåbner at betragte, hvem der taler, og hvem der bliver talt til. Det har udmøntet sig i et skema, som for mig gav et bedre overblik over den rejse, vi tages med på.

1. sats taler om "dem" der sørger, som skal blive trøstet

2. sats kommer et skridt nærmere når "de" bliver til "I" og med ordene "vær tålmodige, kære brødre"

3. sats går helt tæt på, når teksten siger "jeg" – hvem skal trøste mig, jeg håber på dig Herre

4. sats bliver i samme vinkel med ordene "jeg længes efter Herrens forgårde"

5. sats giver det forunderlige svar, hvor Gud taler og siger "jeg vil trøste jer, som barnet hos sin mor"

6. sats viser modet til at gå fra "jeg" til "vi" og den skelsættende kendsgerning, at døden er fallit, og at vi forvandles og nyskabes

7. sats bruger igen "de", men uden at tale om sorg. Kun hvile efter endt gerning og med en undertone af fredsslutning og fest.

	1. selig sind	2. Dem alle	3. Herre	4. wie lieblich	5. Ihr habt	6. Denn wir	7. Selig sind
Guds jeg					jeg trøster som en mor		
de	de sorgende skal trøstes						Selig hvile
I		alt visner vent tålmodigt					
vi						Døden taber vi forvandles	
jeg			hvem trøstes? Jeg håber på dig	længes efter dig			

Ein deutsches Requiem

1. (Kor)

Selig sind, die da Leid tragen,
denn sie sollen getröstet werden.

Die mit Tränen säen, werden mit Freuden ernten.
Sie gehen hin und weinen
und tragen edlen Samen,
und kommen mit Freuden und bringen ihre
Garben.

2. (Kor)

Denn alles Fleisch ist wie Gras
und alle Herrlichkeit des Menschen
wie des Grases Blumen.
Das Gras ist verdorret und die Blume abgefallen.

So seid nun geduldig, lieben Brüder,
bis auf die Zukunft des Herrn.
Siehe, ein Ackermann wartet auf die köstliche
Frucht der Erde und is geduldig darüber, bis er
empfahe den Morgenregen und Abendregen.

Aber des Herrn Wort bleibet in Ewigkeit.

Die Erlöseten des Herrn werden wieder kommen,
und gen Zion kommen mit Jauchzen;
ewige Freude wird über ihrem Haupte sein;
Freude und Wonne werden sie ergreifen und
Schmerz und Seufzen wird weg müssen.

Salige er de, som sørger, for de skal trøstes.
(Matt. 5, 4)

De, der sår med tårer, skal høste med glæde.
Grædende går de ud, mens de bærer såsæden,
og kommer hjem med glæde og medbringer neg.
(Salme 126, 5-6)

For alt kød er som græs, alt menneskets
herlighed er som markens blomster.
Græsset er visnet og blomsten faldet af.
(1. Pet. 24)

Så vær nu tålmodige, kære brødre, indtil Herrens
tid kommer.
Se en bonde venter på jordens kostbare frugt og
er tålmodig med det, indtil den får morgenregn og
aftenregn.
(Jak. 5, 7)

Men Herrens ord forbliver i evighed.
(1. Pet. 25)

Herrens befriede vil komme tilbage og komme til
Zion med jubel;
evig glæde skal være over deres hoveder;
glæde og fryd skal gribe dem,
og smerte og suk skal forsvinde.
(Es. 35, 10)

3.(Bariton, kor)

Herr, lehre doch mich, daß ein Ende
mit mir haben muß,
und mein Leben ein Ziel hat, und ich davon muß.
Siehe, meine Tage sind einer Hand breit vor dir,
und mein Leben ist wie nichts vor dir.

Ach, wie gar nichts sind alle Menschen,
die doch so sicher leben.
Sie gehen daher wie ein Schemen,
und machen ihnen viel vergebliche Unruhe;
sie sammeln und wissen nicht wer es kriegen wird.
Nun Herr, wess soll ich mich trösten?
Ich hoffe auf dich.

Der Gerechten Seelen sind in Gottes Hand
und keine Qual rühret sie an.

4. (Kor)

Wie lieblich sind deine Wohnungen,
Herr Zebaoth!
Meine Seele verlangt und sehnet sich nach
den Vorhöfen des Herrn;
mein Leib und Seele freuen sich in dem
lebendigen Gott.

Wohl denen, die in deinem Hause wohnen,
die loben dich immerdar.

Herre, lær mig dog, at mit liv får en ende,
og at mit liv har et mål, og at jeg skal herfra.
Se, mine dage er som en håndsbred for dig,
og mit liv er som intet for dig.

Ak, hvor ubetydelige er alle mennesker,
der dog lever, som var de sikre.
Som en skygge er menneskets vandring,
de gør sig megen formålsløs uro;
de samler sammen og ved ikke, hvem der får det.
Nu, Herre, hvem skal da trøste mig?
Mit håb står til dig.
(Salme 39, 5-8)
De retfærdiges sjæle er i Guds hånd,
og ingen kval når dem.
(Visd. 3, 1)

Hvor elskelig er din bolig, Hærskarers
Herre!
Min sjæl tørster og længes efter Herrens
forgårde; mit legeme og min sjæl glæder sig over
den levende Gud.

Vel den, som bor i dit hus, til stadighed kan
de prise dig.
(Sl. 84, 2-3,5)

5.(Sopran, kor)

Ihr habt nun Traurigkeit;
aber ich will euch wieder sehen
und euer Herz soll sich freuen und eure Freude
soll niemand von euch nehmen.

Sehet mich an: Ich habe eine kleine Zeit Mühe
und Arbeit gehabt und habe großen Trost funden.

Ich will euch trösten, wie Einen seine Mutter
tröstet.

6.(Bariton, kor)

Denn wir haben hie keine bleibende Statt,
sondern die zukünftige suchen wir.

Siehe, ich sage euch ein Geheimnis:
Wir werden nicht alle entschlafen,
wir werden aber alle verwandelt werden;
und dasselbige plötzlich, in einem Augenblick,
zu der Zeit der letzten Posaune.
Denn es wird die Posaune schallen,
und die Toten werden auferstehen unverweslich,
und wir werden verwandelt werden.
Dann wird erfüllet werden das Wort,
das geschrieben steht:
Der Tod is verschlungen in den Sieg.
Tod, wo ist dein Stachel? Hölle, wo ist dein Sieg?

I har kun bedrøvelse; men jeg skal se jer igen,
og jeres hjerte skal fryde sig, og jeres glæde skal
ingen nogensinde tage fra jer.

(Joh. 16, 22)

Se på mig, jeg har en kort tid haft besvær og slid
og har fundet stor trøst.

(Sir. 51, 27)

Jeg vil trøste jer, som en mor trøster sit barn.
(Es. 66, 13)

For her har vi ikke noget blivende sted,
men det fremtidige søger vi.

(Hebr. 13, 14)

Se, jeg siger jer en hemmelighed:
Vi skal ikke alle hensove, men vi skal alle
forvandles, i samme nu, pludseligt, på et øjeblik,
til lyden af den sidste basun.

For basunen skal lyde, og de døde skal opstå
til uforgængelighed, og vi skal blive forvandlede.

Da vil det ord blive opfyldt, som står skrevet:

Døden er opslugt i sejren.

Død, hvor er din brod? Helvede, hvor er din sejr?

(1. Kor. 51-55)

Herr, du bist Würdig zu nehmen Preis und Ehre
und Kraft,
denn du hast alle Dinge geschaffen,
und durch deinen Willen haben
sie das Wesen und sind geschaffen.

7. (Kor)

Selig sind die Toten, die in dem Herrn sterben,
von nun an.
Ja, der Geist spricht,
daß sie ruhen von ihrer Arbeit;
denn ihre Werke folgen ihnen nach.

Herre, du er værdig til at modtage pris og ære og
magt,
for du har skabt alle ting, og ved din vilje har de
fået sjæl og er blevet skabt.
(Åb. 4, 11)

Salige er de døde, som dør i Herren fra nu af.
Ja, Helligånden siger, at de skal hvile fra deres
arbejde,
for deres gerninger følger dem.
(Åb. 14, 13)

Kommende koncerter:

Sergej Rachmaninov: Vesper

Lørdag den 20. maj kl. 16.00 i Bregninge Kirke, Tåsinge

Tirsdag den 23. maj 2017 kl. 20.00 i Jesu Hjerter Kirke

Giuseppe Verdi: Requiem

Lørdag den 11. november 2017 kl. 17.00 i Helligaandskirken

Koncerten arrangeres i samarbejde med Västnyländska Kammarkören
fra Ekenäs i Finland og deres dirigent Niels Burgmann

G.F. Händel: Messias

Mandag den 11. december 2017 kl. 19.30 i Københavns Domkirke

Koncerten er arrangeret med støtte fra:

Augustinus Fonden

A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal

Beckett-Fonden

Den Bøhmske Fond

Oticon Fonden

Aage og Johanne Louis-Hansens Fond

Tilmeld dig vores mailliste på www.akor.dk, så får du automatisk mere information om kommende koncerter og deltager samtidig i lodtrækningen om 2 fribilletter til hver koncert.

Der afholdes almindelig optagelsesprøve til koret i august 2017. Yderligere oplysninger om optagelsesprøven fås hos korets formand Niels Væver Hartvig, tlf. 30 79 09 13, e-mail formand@akademisk.kor.dk – læs mere om, hvordan det er at være sanger i koret, på www.akor.dk/medlem.htm.

Årsmedlemskab til Akademisk Orkester og Kor koster 320 kr. om året. Som årsmedlem får du ud over en gratis billet til hver betalingskoncert også mulighed for at forudbestille flere billetter. Kontakt Allan Lauridsen, tlf. 41 27 04 46, e-mail aarsmedlem@akademisk.kor.dk for yderligere oplysninger og medlemskab. Se også www.akor.dk/aarsmedlem.

Mød os på:

www.akademisk.kor.dk

[akademisk.kor](https://www.facebook.com/akademisk.kor)

[@Akademiskkor](https://www.instagram.com/Akademiskkor)
[#Akademiskkor](https://www.instagram.com/Akademiskkor)